

Дорошенко Інна Миколаївна

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

(м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-9884-8517>

e-mail: doroshenko-npu@ukr.net

ЗНАЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В СТРАТЕГІЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ

Резюме

Вивчення державної мови цілком закономірно корелюється з заданням освоєння іноземної, насамперед, англійської мови, як однієї з найбільш вживаної у світі. Міжнародне спілкування стало можливим через стрімке поширення саме англійської мови, яке відносять до глобальних викликів сьогодення, а саму англійську мову все частіше називають «світовою» або «глобальною» мовою. Висвітлено, що «глобальна» англійська мовність позначається на якості та на загальному характері комунікації у національному середовищі, окресленому й значною мірою обмеженому рамками національної держави. Дати однозначну оцінку того, чи мають при цьому місце переважно позитивні, чи, навпаки, переважно негативні наслідки, не просто, бо як позитивність, так і негативність не виступає у «чистому» вигляді, ускладнюючись у кожному конкретному випадку різноманітними додатковими, супутніми елементами й конотаціями.

У статті автор описує і негативні тенденції впливу іноземної мови, зокрема те, що прорив у нові середовища й утвердження там у ролі домінуючих різного роду західноцентричних дискурсів (у тому числі — культурно-мистецьких, літературних, телевізійних, аудіовізуальних, інформаційних та ін.), відсувають на другий план або й геть на периферію традиційні для цих середовищ локальні дискурси, з деякими з яких безпосередньо пов'язана національно-культурна сутність та національна ідентичність.

Відзначається роль іноземної мови в міжкультурному спілкуванні студентських контингентів у міжнародних освітніх програмах. Міжнародні

освітні програми сприяють реалізації навичок спеціальності, є фундаментом для побудови навичок інтеграції в культурний простір іншої країни. Паралельно з фаховими знаннями, студент ставить собі за мету володіння мовою та налагодження порозуміння з місцевою спільнотою. Так, відбувається процес налагодження крос-культурної комунікації — не просто вивчення мови, а набуття мовних навичок при живій комунікації.

Ключові слова: англійська мова, «глобальна» англомовність, мовні стратегії, підготовка педагогів, комунікація.

Вступ

Однією з головних потреб сучасного глобалізованого світу є потреба інтенсивного спілкування. Задоволення цієї потреби, в свою чергу, формує виклики до мовної підготовки суб'єктів комунікаційного процесу. Вільне володіння однією з світових мов — англійською, німецькою, французькою тощо — постає як необхідна умова, по за якою комунікаційний процес є справою надто проблемною. Спілкування за допомогою словника чи перекладача має низку недоліків, головним з яких є адекватність/неадекватність розуміння співбесідника, осягнення предметного смислу комунікації. Перед нинішньою мовною освітою стоїть завдання пошуку та впровадження адекватної відповіді на виклики глобалізованого світу. Зрозуміло, означена відповідь має базуватись на міцній платформі теоретичних та методичних досліджень.

В процесі вивчення проблематики мовної підготовки нового за якістю та стилем роботи українського педагога, корисними виявилися наукові, педагогічні напрацювання таких дослідників як Ашиток Н., Бик І., Дребницька К., Зарівна О., Красовська Ю., Ларченко В., Пасинкова І., Пахомова Т., Пелагеша Н., Першукова О., Триняк М., Федорова І., Хоменко О., Яковлева О. В. та багатьох інших. Серед зарубіжних дослідників варто виокремити таких як Белл Д., Кристал Д., Тове Скутнаб-Кангас, Філіпсон Р., Хабермас Ю., Шпіцінгер Д. та багато інших.

В той же час, необхідно, з нашої точки зору, актуалізувати проблему вивчення іноземної мови з огляду на процеси модернізації та глобалізації, що відбуваються в українському соціумі, в тому числі й в освітній галузі. Для цього актуальним є всебічний аналіз ролі іноземної мови в стратегії мовної підготовки педагогічних кадрів.

Методи дослідження

Мета статті — визначити роль іноземної мови в процесі мовної підготовки педагогічних кадрів, охарактеризувати багатомовність як одну з неодмінних ознак глобалізованого світу. Для досягнення мети застосовано комплекс дослідницьких методів, серед яких слід виокремити наступні: системний і комплексний підходи, на базі яких досліджено і узагальнено позитивні та негативні тенденції впливу іноземної мови, метод історичного

аналізу використовувався для експлікації недоліків та суперечностей мовної підготовки педагогічних кадрів. При написанні статті автором були використані комплексні методи, що дозволило забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів, їх практичну спрямованість.

Результати дослідження

Варто відзначити, що необхідність універсальної мови, яка б давала змогу спілкуватися носіям різних мов, існувала ще з давніх часів. Тоді ці функції виконували мови, які мали статус *lingua franca*. Сама назва походить від назви мови, що сформувалася у Східному Середземномор'ї ще за часів хрестових походів на основі італійської мови з додаванням іспанських, французьких, грецьких, арабських і турецьких елементів.

Однак у сучасних умовах значення терміна *lingua franca* або світова мова значно розширилося. Статус світової мови визначається за наступними критеріями [1, с. 376–377]:

- мову використовують не тільки як рідну, але й як офіційну;
- мову використовує значна кількість людей;
- сфера використання мови є етнічно неоднорідною;
- мову використовують як рідну або офіційну більш ніж на одному континенті;
- мова має статус офіційної в міжнародних організаціях;
- мову найчастіше вивчають як іноземну в офіційній системі освіти;
- мова виконує функцію мови науки;
- за допомогою цієї мови передають найбільшу кількість інформації в засобах масової інформації та Інтернеті;
- мову пов'язують з найважливішими культурними цінностями.

Відповідно до цих критеріїв вирізняють низку світових мов, які функціонують як такі в різних частинах світу. Із них безпрецедентна роль відводиться англійській мові. За даними початку XXI ст. англійською мовою вільно володіли близько 670 млн. осіб, а в межах «розумної компетентності» — приблизно 1,2–1,5 млрд. осіб [2, с. 95]; з 1000 наукових публікацій світу 760 виходять англійською мовою [3, с. 112]. Саме цією мовою подається 80 % інформації в мережі Інтернет, хоча для 40 % користувачів англійська мова не є ані рідною, ані першою. Англійськомовні країни виробляють близько 40 % світового валового внутрішнього продукту [4].

Дослідження рівня володіння громадянами ЄС іноземними мовами засвідчує, що нині англійська мова може виконувати функцію *lingua franca* для європейців. Нею або як рідною (13%), або як іноземною (38%) володіє понад половина (51%) європейців. Друге та третє місце посідають відповідно французька й німецька (по 14%), іспанська і російська (по 6%) мови. Як було зазначено на Першій міністерській конференції ЄС з багатомовності у 2008 р., англійська мова продовжує завойовувати позиції

як безпосередній засіб спілкування всередині Європи та засіб міжнародного спілкування. Вона стала домінуючою іноземною мовою, яку вивчають у середній школі. На сьогодні 90% учнів середніх шкіл з усієї Європи вивчають англійську [5, с. 36].

Більш того, в освітньому просторі різних країн світу англійська мова нині є другою мовою (після державної), якою здійснюється навчальний процес. Вона стає головним чинником процесу інтернаціоналізації вищої освіти, який є однією з цілей реформ освітньої сфери країн-членів ЄС. Підвищення статусу європейських освітніх інституцій, збільшення привабливості та конкурентоспроможності на світовій арені неможливе без збільшення кількості курсів англійською мовою та кількості викладачів, які ці курси здатні викладати. Викладання англійською мовою розглядається як важливий чинник залучення іноземних студентів [4].

Науковці активно обговорюють ту роль, яку відіграє англійська мова в лінгвокультурній комунікації. Зокрема, Д. Кристал стверджує, що значення «світової», якого англійська мова розпочала набувати з 60-х рр. ХХ ст., може бути схарактеризоване як безпрецедентне. Існуючий процес визначається як природний вияв намагання пристосуватися до нової світової системи, яка постійно змінюється. Такий шлях набуття англійською мовою нового світового статусу призводить до ситуації, за якої у сучасному світі «ніхто не має монополії на англійську мову» [2, с. 6].

Стрімке поширення англійської мови відбувається за рахунок тих її носіїв, які потребують міжнародної комунікації і визнають за англійською мовою право здійснювати функції посередника у цьому процесі. Щоправда, подібне визнання можна вважати вимушеним, зважаючи на відсутність у більшості суб'єктів мовлення здатності до багатомовності.

Вибір англійської на роль першої мови міжнародного спілкування зумовлений як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Дослідники відзначають її раціональну будову, багатство словникового складу, який дозволяє створювати розгалужені терміносистеми. Разом з тим, англійська асоціюється з англомовним світом, де панують свобода і демократія й на чолі якого стоїть найпотужніша держава сучасності — США. Все це забезпечує англійській мові високий престиж в очах мовців, спонукаючи їх до її вивчення [6, с. 9].

Уряд і освітяни США сприяють також збільшенню доступу до американських вищих навчальних закладів іноземних студентів. Університети Сполучених Штатів постійно працюють над удосконаленням програм з англійської як іноземної мови саме для міжнародних студентів. Як наголошує І. Пасинкова, без «розуміння інших культур, без належного рівня володіння навичками міжкультурного спілкування участь студентських контингентів у міжнародних освітніх програмах є не можливою» [7, с. 42].

Академічна мобільність на європейських теренах набула поширення із розвитком Болонського процесу та перевищила масштаби відповідних процесів в Америці. За даними Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), впродовж 2000–2010 рр. чисельність міжнародних студентів в Європі зростає на 114%, тоді як в Північній Америці на 55% [8]. У 2013 р. країни ЄС видали іноземцям 2 218 тис. дозволів на перебування, оформлених вперше, серед яких 472 тис., або 21,3 %, прибулим з метою навчання. Для порівняння в 2008 р. навчання було підставою для видачі 458 тис. дозволів, а в 2012 р. 471 тис. [цит. за 9, с. 8].

Активізація освітніх обмінів на теренах Європи зумовлена тією обставиною, що європейський освітній простір сьогодні просуває ідею «трикутника знань», яка полягає в максимально тісному зв'язку освіти, дослідної діяльності та технологічних інновацій. У межах єдиного європейського освітнього простору саме вузи покликані розвивати європейські аспекти освітньої політики, стандарти освіти шляхом викладання та розповсюдження в першу чергу мов держав — учасниць ЄС, запроваджуючи полілінгвізм; сприяти академічній співпраці, розвиваючи обмін студентами та викладачами, заохочуючи їх мобільність, розвиваючи дистанційне вивчення іноземних мов тощо. При цьому єдиних вимог до іншомовної підготовки у професійних вищих навчальних закладах ЄС, якої є єдиної уніфікованої системи навчання іноземних мов не існує. Принцип субсидіарності, який передбачає повну відповідальність кожної країни ЄС за організацію системи освіти, фахове навчання та зміст освіти, розповсюджується і на іншомовну підготовку. Вузи країн-учасниць реалізують навчальний процес з вивчення іноземних мов, адаптуючи його до соціального замовлення, конкретних реалій, вимог ринку праці тощо. В той же час євроінтеграція та глобалізація, які посилюють та розвивають взаємну залежність на міжнародному рівні, встановлюють партнерство, зумовлюють добровільний рух в одному напрямку, спонукають заклади вищої освіти в галузі іншомовної підготовки опиратися на загальноєвропейські тенденції [10, с. 397].

Мобільність студентів стимулюється різними державними й регіональними програмами, адже студентський обмін розглядається як потужний засіб розвитку світового ринку фахівців і кваліфікованих працівників. Багато країн укладають двосторонні й багатосторонні угоди в цій галузі. Найбільш відомі європейські програми — «Еразмус Мундус», а з 1995 р. — «Сократ». Програма «Еразмус» (започаткована в 1987 р. задля сприяння створенню спільного ринку в Європі) і пов'язані з нею схеми мобільності, такі як «Комет», «Лінгва», програми DAAD, IREX, UGRAD та програма стипендій ім. Фулбрайта, мета яких створення європейської моделі вищої освіти.

Міжнародні освітні програми є актуальними для студентів тому, що вони сприяють реалізації навичок спеціальності, а й є фундаментом

для побудови навичок інтеграції в культурний простір іншої країни. Паралельно з фаховими знаннями, студент ставить для себе за мету володіння мовою та налагодження порозуміння з місцевою спільнотою. Так, відбувається процес налагодження крос-культурної комунікації — не просто вивчення мови, а набуття мовних навичок при живій комунікації з жителями даної країни [11, с. 142].

Крім більш-менш організованих схем студентської мобільності, існує і спонтанне переміщення студентів поза будь-якими програмами. Ця спонтанна мобільність — результат цілого ряду чинників, які є наслідком дії так званих стратегій «проштовхування» і «втягування», що застосовуються на ринку освітніх послуг. З одного боку, ВНЗ, прагнучи збільшити пропозицію своїх програм, активно просувають їх на зарубіжних ринках. Вони відкривають свої філії та зарубіжні кампуси в інших країнах, укладають договори про співпрацю з місцевими навчальними закладами, використовують дистанційні технології навчання тощо, тобто проштовхують свої освітні послуги і продукти з каналу розподілу, поки вони не досягнуть цільового споживача [12].

Сьогодні, близько 80% студентів-іноземців, які навчаються у світових наукових і освітніх центрах, є вихідцями з країн, що розвиваються. Більшість з них прагнуть отримати ступінь магістра, докторський чи професійний ступінь. Багато з них не повертаються на батьківщину й залишаються працювати в країнах Західної Європи і Північної Америки. Студенти з промислово розвинутих країн, що навчаються за кордоном, як правило не зорієнтовані на отримання високого освітнього ступеня. Вони найчастіше проводять певний час у країні з метою розширення свого кругозору, вивчення мови або отримання знань, які не могли здобути вдома. Ці студенти не лише проходять навчання за певними галузями підготовки, але й сприймають норми і цінності тих академічних систем, де вони навчались, й відповідно — культуру народів й країн. Й перші й другі через канали академічної мобільності сприяють розширенню культурно-інформаційних контактів між народами і державами [13, с. 13].

Привабливість суб'єкта мовлення саме до англійської мови Д. Кристал пояснює, передусім, здатністю цієї мови опинитися «у потрібному місці в потрібний час» [2, с. 115], що сприяло не лише її становленню як світового мовного лідера, але й закріпленню цих позицій на майбутнє.

Таким чином, відбувається процес «глобальної модернізації», у якому англійська мова відіграє роль світової та поширюється «дискурс комунікативної глобалізації», у якому домінуючу позицію займає знов-таки англійська мова. Заходи урядів, спрямовані на модернізацію суспільств, одночасно ведуть до англізації внутрішнього середовища. Ідеологія глобалізації передбачає, що англійська мова є предметом вжитку, який в будь-якому випадку має бути придбаний якнайскоріше [4]. В багатьох країнах

світу знання англійської все частіше відносять до базових. Володіти англійською означає те саме, що вміти користуватися комп'ютером, мобільним телефоном та водити машину [14].

Англізації внутрішнього середовища сприяють національні уряди країн-членів ЄС, бо своїми діями прокладають шлях домінуючим позиціям англійської мови. Наприклад, у Німеччині урядові адміністративні заходи (заснування нових навчальних програм, позначених як такі, що є міжнародно-орієнтованими) фактично закладають підвалини для більш широкого вивчення та використання англійської мови. Іншим прикладом може слугувати Швейцарія, де відсутність офіційної мовної політики на національному рівні дозволила економічно потужному кантону Цюріх ще у 1998 р. ввести англійську мову як першу іноземну в початковій школі. Спеціальні заходи, спрямовані на англізацію внутрішнього мовного середовища, вживаються урядами таких світових лідерів, як Японія та Китай [5, с. 36].

Згідно з теорією Р. Філіпсона, англійська мова реалізує владні амбіції її носіїв як рідної мови за межами їх проживання, змістивши центр уваги на носіїв її як другої іноземної мови, оскільки за допомогою останніх набагато легше розширити сферу свого впливу. Дослідник знаходить в англійській мові імперський контекст, результатом чого постають механізми символічного пригнічення, заміни, виключення, застосовані щодо інших мов. Р. Філіпсон висуває радикальну тезу щодо необхідності визнання лінгвістичного імперіалізму, критикуючи опонентів за спроби поєднання англійської мови і прогресу, за ігнорування ними збільшення глобальних та локальних суперечностей, що мають катастрофічні екологічні й культурні наслідки. Глобалізація англійської мови виявляється пов'язаною із занепадом інших мов, що, на думку вченого, не є природним вибором на користь прогресу. Тому лінгвістика поза зв'язком із соціальними науками не в змозі надати всебічний аналіз проблем колоніалізму, глобалізації, культурної гегемонії, освіти, ЗМІ, мультилінгвізму, офіційної національної мови і мов меншин. Теорія глобальної англійської мови фактично не висвітлює проблеми існування лінгвістичної ієрархії, що почала виникати ще за доби колоніалізму. Р. Філіпсон убачає в цьому підтвердження того, що існуючий світовий лад служить інтересам лише обраних — Заходу й еліт, які співпрацюють з ним, тобто без відповідних мовних політик глобальна система не змогла б існувати [15]. Такий висновок не суперечить міркуванням відомого дослідника розвитку сучасної цивілізації Д. Белла щодо можливості поглиблення культурного розколу в постіндустріальному суспільстві, де руйнуються традиційні соціальні зв'язки [16, с. 651].

Наведені вище роздуми демонструють, що з одного боку, англійська мова є чинником розсування культурних горизонтів, розширення шансів для особистісного розвитку, стаючи своєрідним «вікном у світ»,

перепусткою до світу добробуту, а з іншого — спричинює посилення тиску на аутсайдерів глобалізації, стаючи примусом для інших країн світу, додатковим чинником соціального розшарування у глобальному вимірі [17].

Окрім того, існує точка зору про нейтральний характер англійської мови з огляду на те, що вона виконує функцію не стільки іноземної мови із властивою їй етнокультурною складовою, скільки виступає в ролі мови міжнаціонального спілкування, часто мови викладання, яка не вимагає засвоєння певної системи національних цінностей, не нав'язує певних політичних, економічних чи культурних поглядів [10, с. 401]. Глобальна англійська мова є виразником багатьох культур і передає величезну кількість цінностей різних релігій та антагоністичних політичних систем. Вона виконує принаймні дві функції: по-перше, її використовують як міжнародну *lingua franca* для передачі інформації та комунікації; по-друге — як місцеву інтранаціональну мову, яка має сильні зв'язки з суспільством та національною ідентичністю [18, с. 49].

Більш того, у країнах, де існує міжетнічне напруження, саме англійська виконує роль етнічно нейтральної мови. Якщо поширення англійської світом пов'язане з домінуванням англомовних націй, зазначає Н. Ашиток, то сьогодні є всі підстави говорити про те, що вона поступово втрачає свій імперський статус. Мало того, вона перестає бути прив'язаною до носіїв мови, а дедалі більше і більше перетворюється на особливу, яка навіть назву має окрему — «глобіш» (*globish*), або «стандартна світова розмовна англійська» (*Word Standard Spoken English*) [19, с. 92].

В цьому контексті також представляє інтерес позиція з приводу перспектив англійської мови як глобальної датської дослідниці Тове Скутнаб-Кангас. Вона зазначає, що останніми роками високий рівень знання англійської мови як іноземної уже не є чимось винятковим, оскільки вже сьогодні значна кількість людей володіє цією мовою на рівні, близькому до володіння рідною мовою. Досконале володіння англійською мовою, на її думку, незабаром стане чимось на зразок вміння читати і писати 100 років тому чи комп'ютерної грамотності сьогодні, очевидною основною передумовою для будь-якої роботи. Відповідно, економічна цінність володіння англійською мовою суттєво знизиться. Враховуючи активне просування на світові ринки неєвропейських країн, що спостерігається сьогодні і за прогнозами відбуватиметься в майбутньому ще швидшими темпами, «знання неєвропейських мов стає важливим економічним (і політичним) активом. Тому ми повинні володіти багатьма мовами і знати англійську тільки як одну з мов» [20].

З одного боку, з огляду протидії вказаному вище «імперському контексту» англійської мови, з іншого боку, з точки зору визнання недостатності знання лише однієї іноземної мови та втрати конкурентних переваг

англійської, все частіше підіймається питання багатомовності як найбільш адекватної відповіді людства на виклики новітньої доби.

Сучасні (модерні) соціальні практики передбачають багатомовність як одну з невідмінних ознак, яка забезпечує можливість виходу на справді інтернаціональний, глобальний та регіональний рівні. Важливо при цьому уточнити, що така багатомовність ґрунтується на прагматизмі. Показовий приклад цього демонструє мовна ситуація у Європейському Союзі — унікальному інтеграційному об'єднанні європейських країн. В європейських інституціях офіційними вважаються і використовуються в якості таких одразу двадцять три мови. Всі без винятку рішення, ухвалені органи Євросоюзу, перекладаються всіма цими мовами. Громадяни ЄС мають право звертатися в органи ЄС і одержувати відповіді на свої звернення будь-якою з офіційних мов. На заходах на вищому рівні, як правило, забезпечується переклад виступів учасників усіма офіційними мовами. Так, зокрема, синхронний переклад двадцятьма трьома мовами завжди забезпечується на сесіях Європарламенту та на Раді Євросоюзу [21, с. 217].

Наявність феномена мультилінгвізму або багатомовності — співіснування в єдиному просторі великої кількості мов як атрибутів існуючих національних культур — є закономірним явищем на теренах сучасної Європи. В основу спільного для європейців дому закладено людські цінності, демократію, свободу та солідарність націй. Це означає повагу до мов, культур та традицій різних народів, адже процес будівництва спільного дому для 800 млн. європейців із відмінним етнічним, культурним та лінгвістичним спадком його громадян нероздільний із установленням взаєморозуміння через спілкування [22, с. 38].

У сфері духовної культури, мови, взаємодія глобалізації та регіоналізації виявляється у різноманітних формах і на різних рівнях. В одному із своїх проявів вона торкається того впливу англійської як найпотужнішої на сьогоднішній день не лише серед «звичайних» національних, а й серед полінаціональних, мов на інші національні мови, який, як відомо, призводить до появи у цих мовах цілої низки нових явищ, починаючи з нової лексики [23].

Пріоритетне значення англійської (або «американської англійської» — національного варіанту англійської мови, який існує в Сполучених Штатах Америки) набуває незрівнянно більшої ваги, коли врахувати ту практично загальноновизнану нині у світовій науці обставину, що глобалізація у певному сенсі — зокрема, на побутовому рівні та у сфері масової культури — виступає у формі вестернізації або й безпосередньо такого її різновиду, як американізація.

О. Яковлева наголошує, що протистояти англійській на рівних, забезпечуючи власну «чистоту» та культуру мовлення, жодна національна мова нездатна. Коли ж до взаємодії англійської як світової та тієї чи іншої

національної мови долучається у ролі регіональної, тобто спільної для носіїв кількох національних мов та діалектів, якась інша мова чи то з кола полі національних світового рангу, чи то ні, — ситуація змінюється у кращий для окремих національних мов бік. Прикладом саме такого варіанту міжмовної взаємодії може слугувати німецька як регіональна для мешканців країн Північної Європи або арабська для держав Магрибу та Машрику [23].

Висновки

Інтенсифікація міжнародного спілкування стала можливою через стрімке поширення англійської мови, яку часто називають «світовою», «глобальною» мовою або «lingua franca». З огляду протидії «імперському контексту» англійської мови, визнання недостатності знання лише однієї іноземної мови та втрати конкурентних переваг англійської, все частіше підіймається питання багатомовності як найбільш адекватної відповіді людства на виклики новітньої доби.

Мовна, точніше багатомовна освіта є важливим засобом, що формує свідомість особистості та її здатність бути соціально мобільною в суспільстві, сприяє веденню діалогу культур у світі, що глобалізується навколо розв'язання різноманітних проблем. В епоху інформаційної революції вона повинна забезпечувати високу комунікативну функціональність людини (досконале володіння рідною мовою та знання кількох іноземних мов) в умовах, коли ідеї, знання і технології змінюються набагато швидше, ніж покоління людей. А самі здобутки інформаційної революції — інформаційно-комп'ютерні технології, мультимедіа, Інтернет — покликанні полегшити процес оволодіння мовами.

Глобальні наукові, освітні та релігійні обміни, будучи проявом переважно академічної мобільності, під впливом глобалізації очевидно будуть далі зростати, залучаючи найталановитіших фахівців у світі. А через сфери міжнародного бізнесу, а більшою мірою міжнародного туризму, які дедалі будуть глобалізуватися, гуманізуючи відносин між індивідами, соціумами, народами, країнами і групами країн, безпосередньо до іншомовної та міжкультурної комунікації може бути залучена будь-яка особа. Це доводить, що мовні стратегії мають бути націлені не лише на оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності, але й на формування міжкультурної компетентності потенційних суб'єктів мовлення, які лише разом спроможні забезпечити готовність більшості громадян до спілкування в сучасному багатомовному й багатокультурному світі.

Список посилань:

1. Бик І. Економічні та соціальні чинники співіснування глобальної та місцевих мов. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Вип. 30. С. 376–380.
2. Кристал Д. Английский язык как глобальный. Москва: Весь мир, 2001. 240 с.
3. Хабермас Ю. Постнациональная констелляция и будущее демократии. Логос. 2003. № 4–5 (39). С. 110–118.
4. Дребницька К. Поняття «світові мови»: стан, проблеми та суперечності освоєння в українському освітньому просторі. Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія. 2013. Вип. 30. С. 10–14. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_30_3.
5. Пелагеша Н. Є. Мовна політика як інструмент розвитку комунікативного простору Європейського Союзу. Стратегічні пріоритети. 2010. № 3 (16). С. 28–39.
6. Пахомова Т. Г., Савицька Г. І. Глобалізація. Полілінгвізм. Двомовність. (Проблеми викладання); Черкський обласний Інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради. Черкаси, 2013. 32 с.
7. Пасинкова І. В. Система підготовки бакалаврів гуманітарних наук з іноземної мови в університетах США: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ірина Володимирівна Пасинкова. Київ, 2005. 193 с.
8. OECD (2012). Education at a Glance 2012: OECD Indicators [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf.
9. Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського союзу: виклики та уроки для України. Київ: НІСД, 2014. 48 с.
10. Хоменко О. Аналіз мовної політики Європейського Союзу в контексті іншомовної підготовки бизнес-студентів в умовах глобалізації. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2014. Ч. 1. С. 395–401. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpudru_2014_1_53.
11. Федорова І. І., Трофименко Я. В. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2012. Вип. 2. С. 139–144.
12. Красовська Ю. О. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. 2011. № 2. С. 102–109. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13).
13. Зарівна О. Т. Мова як чинник формування толерантності студентської молоді в глобалізованому суспільстві: Автореф. дис. к. п. н.

13.00.01—загальна педагогіка та історія педагогіки. Зарівна Оксана Тимофіївна; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 22 с.

14. Пелагеша Н.Є. Новий світовий лінгвістичний порядок та його вплив на комунікаційний простір в Україні. Стратегічні пріоритети. 2010. № 4. С. 44–56.

15. Ларченко В.В. Теория лингвистического империализма Р. Филлипсона vs теория глобального английского языка Д. Кристала [Електронний ресурс]. Режим доступа: http://www.rusnauka.com/10_ENXXIV_2007/Philosophia/21685.doc.htm.

16. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл. Москва: Academia, 1999. 956 с.

17. Триняк М.В. До питання про освітні наслідки лінгвістичної глобалізації/ М. В. Триняк. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2012. Вип. 39. С. 192–203. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2012_39_19.

18. Spichtinger D. EIL: a Global, a European and an Austrian Perspective / D. Spichtinger. Views. Institut für Anglistik & Amerikanistik der Universität Wien. — Vol. 1, No 10. — June, 2001. — p. 48–59.

19. Ашиток Н. Мовна картина світу як засіб національної ідентифікації в умовах глобалізації. Молодь і ринок. 2010. №7–8 (66 – 67). С. 89– 93.

20. Skutnabb-Kangas T. Why Should Linguistic Diversity Be Maintained and Supported in Europe? Some Arguments. Council of Europe [Електронний ресурс]—Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Skutnabh-KangasEN.pdf>.

21. Яковлева О. Онтологічні, соціокультурні та історичні підвалини багатомовності в системі вищої освіти в Україні та у світі та їхні контексти. Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія. 2012. Вип. 638–639. С. 212–218.

22. Першукова О. Багатомовна освіта –пріоритетний напрямок розвитку. Порівняльно-педагогічні студії. 2010.№ 3–4. С. 38–47.

23. Яковлева О. В. Багатомовність українського суспільства як регулятивний фактор освіти і виховання в системі вищих навчальних закладів у контексті світового досвіду: дисертація на здоб. наук. ступеня д. філос. н., 09.00.10 — філософія освіти. [Електронний ресурс].—Режим доступу: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Yakovleva_27.01.2015_disertac.pdf.

References

1. Byk, I. (2012). Economic and social factors of coexistence of global and local languages. Collections of scientific works, vol. 30, pp. 376–380. [In Ukrainian].
2. Krystal, D. (2001). English as a global language. M.: Ves myr, 240 p. [In Russian].
3. Khabermas, Yu. (2003). Post-national constellation and the future of democracy. Lohos. Scientific journal, no 4–5 (39), pp. 110–118. [In Russian].
4. Drebnyska, K. (2013). The concept of «world languages»: the state, problems and contradictions of development in the Ukrainian educational space. Collections of scientific works, vol. 30, pp. 10–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2013_30_3. [In Ukrainian].
5. Pelahesha, N. Ye. (2010). Language policy as a tool for the development of the communicative space of the European Union]. Ukrainian scientific journal, no 3 (16), pp. 28–39. [In Ukrainian].
6. Pakhomova, T.H. & Savytska, H.I. (2013). Globalization. Polylingualism. Bilingualism. (Problems of teaching)]. Scientific publication. Cherkasy, 2013. 32 p. [In Ukrainian].
7. Pasyukova, I. V. (2005). The system of training bachelors of humanities in a foreign language in US universities. Dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.04. 193 p. [In Ukrainian].
8. OECD (2012) Education at a Glance 2012: OECD Indicators. URL: http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf.
9. Malynovska, O. A. (2014). Migration policy of the European Union: challenges and lessons for Ukraine]. Kyiv: NISD, 2014, 48 p. [In Ukrainian].
10. Khomenko, O. (2014). Analysis of the language policy of the European Union in the context of foreign language training of business students in the context of globalization. Collection of scientific works, part 1, pp. 395–401. [In Ukrainian].
11. Fedorova, I. I., Trofymenko Ya. V. (2012). Academic mobility of Ukrainian students of modern educational space. Collections of scientific works, vol. 2, pp. 139–144. [In Ukrainian].
12. Krasovska, Yu. O. (2011). Internationalization of higher education in the conditions of globalization of the world educational space. Ukrainian scientific journal, no 2, pp. 102–109. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2\(46\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2011_2(46)_13). [In Ukrainian].
13. Zarivna, O. T. (2008). Language as a factor in the formation of tolerance of student youth in a globalized society. Abstract of the dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on a specialty 13.00.01. 22 p. [In Ukrainian].

14. Pelahesha, N. Ye. (2010). New world linguistic order and its impact on the communication space in Ukraine. Ukrainian scientific journal, no 4, pp. 44–56. [In Ukrainian].
15. Larchenko, V. V. (2007). Theory of linguistic imperialism R. Phillipson vs theory of global English D. Crystal. URL: http://www.rusnauka.com/10._ENXXIV_2007/Philosophia/21685.doc.htm.
16. Bell, D. (1999). The future post-industrial society. Experience of social forecasting. M.: Academia, 1999. 956 p. [In Russian].
17. Tryniak, M. V. (2012). On the question of educational consequences of linguistic globalization. Collections of scientific works, vol. 39, pp. 192–203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2012_39_19. [In Ukrainian].
18. Spichtinger D. EIL a Global, a European and an Austrian Perspective / D. Spichtinger // Views. Institut für Anglistik & Amerikanistik der Universität Wien. Vol. 1, No 10. June, 2001, pp. 48–59.
19. Ashytok, N. (2010). Linguistic picture of the world as a means of national identification in the context of globalization]. Ukrainian scientific journal, no 7–8 (66–67), pp. 89–93. [In Ukrainian].
20. Skutnabb-Kangas T. Why Should Linguistic Diversity Be Maintained and Supported in Europe? Some Arguments / T. Skutnabb-Kangas // Council of Europ. URL: <http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Skutnabh-KangasEN.pdf>.
21. Yakovleva, O. (2012). Ontological, socio-cultural and historical foundations of multilingualism in the system of higher education in Ukraine and in the world and their contexts. Collection of scientific works, vol. 638–639, pp. 212–218. [In Ukrainian].
22. Pershukova, O. (2010). Multilingual education – a priority area of development. Ukrainian scientific journal, no 3–4, pp. 38–47. [In Ukrainian].
23. Yakovleva, O. V. (2015). Multilingualism of Ukrainian society as a regulatory factor in the education and upbringing system of higher education in the context of world experience. Dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophical sciences on a speciality 09.00.10 – philosophy of education. URL: ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Yakovleva_27.01.2015_disertac.pdf. [In Ukrainian].

Inna Doroshenko

National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-9884-8517>

e-mail: doroshenko-npu@ukr.net

THE IMPORTANCE OF A FOREIGN LANGUAGE IN THE STRATEGY OF LANGUAGE TRAINING OF TEACHERS

Abstract

The study of the state language is quite naturally correlated with the task of mastering a foreign language, especially English, as one of the most widely used in the world. International communication has become possible due to the rapid spread of English, which is attributed to current global challenges, and English itself is increasingly called the «world» or «global» language. It is highlighted that «global» English language affects the quality and general nature of communication in the national environment, defined and largely limited by the framework of the nation state. It is not easy to give an unambiguous assessment of whether there are mostly positive or, on the contrary, mostly negative consequences, because both positivity and negativity do not appear in a «pure» form, complicated in each case by various additional, concomitant elements and connotations..

In the article the author describes the negative trends in the influence of a foreign language, in particular the fact that the breakthrough into new environments and the establishment there of dominant Western-centric discourses (including cultural, artistic, literary, television, audiovisual, information, etc.). push back to the background or even to the periphery traditional for these environments local discourses, with some of which are directly related to the national cultural essence and national identity.

The role of a foreign language in intercultural communication of student contingents in international educational programs is noted. International educational programs contribute to the implementation of specialty skills, are the foundation for building skills of integration into the cultural space of another country. In parallel with professional knowledge, the student aims to master the language and establish understanding with the local community. Yes, there is

a process of establishing cross-cultural communication – not just learning a language, but acquiring language skills in live communication.

Keywords: English language, «global» English language, language strategies, teacher training, communication.

Стаття надійшла до редакції 08.09.22

© Дорошенко І.М., 2022